

Pieniä rähinöitä noilla reissuilla sattui.

Mikko Pöllä

Juna

LOKAKUUN RAUTATEIDEN RASKAS JUNA KULJETTAA sodan kannalta elintärkeää poltto- ja voiteluainelastia Jäämeren satamasta kohti etelää. Junan kyydissä on myös Arkangelissa koottu puna-armeijan täydennyskomppania. On vuoden 1942 elokuu.

Rata kulkee lähes asumattomien seutujen halki noin kaksi ja puolisataa kilometriä rintaman takana. Suomalaiset kaukopartiomiehet ovat aamulla saapuneet radan varrelle. Alkumatkan he ovat tehneet lentäen, loput korvessa tarpoen. Miehiä on neljätoista. Aurinko paistaa pilvettömältä taivaalta.

Sissit laskevat liikennettä koko päivän. Sotatarvikejunia kulkee ylättävän paljon. Sitten he miinoittavat radan. Se on ryhmätyötä. Kun juna on ohittanut paikan miehet ryntäävät penkalle pareittain ja aloittavat asentamisen. He kaivavat kiskojen alle ajastimella varustetut parinkymmenen kilon trotyylipanokset ja peittävät jäljet huolella.

Panokset aktivoituvat vasta vuorokauden kuluttua ja ensimmäinen räjähtää, kun juna ajaa sen yli. Muut panokset ovat riittävän välimatkan päässä. Ne jäävät odottamaan seuraavia junia.

SUOMALAISET OVAT PÄÄTTÄNEET RÄJÄYTTÄÄ yhden junan käsityönä siitä huolimatta, että se on vaarallista. Näin on porukassa päätetty, vaikka päämajassa sitä ei ollut käsketty. Palkkioksi satojen kilometrien tarpomisesta.

Laukaisulanka vedetään rataa seuraavan kapean kärrypolun yli pusikkoon. Partion johtaja määrää kokoontumispaikan. Yksi mies asettuu laukaisulangan päähän, toiset ryhmittäytyvät pitkin pensaikkoa konepistoolit ja käsikranaatit valmiina.

Miehet odottavat junan tuloa. On lämmin kesäinen ilta, sääsket inisevät.

SIELTÄ SE TULEE, POHJOISESTA. Säiliöjuna on pitkä, joukossa on myös härkä- ja avovaunuja, joissa on sotilaita. Vallan mainio saalis. Kun Harkovan *Komintern*-tehtaan rakentama punatähtinen veturi ylittää trotyylipanoksen, kaukopartiomies Viljo Sairanen nykäisee voimakkaasti laukaisulangasta. Mitään ei tapahdu. Sairanen nykäisee uudestaan ja uudestaan. Ei vielääkään. *Perkele!*

Kiskojen kalke loittonee, juna häipyä etelään. Erämaahan laskeutuu hiljaisuus. Suomalaiset kokoontuvat hämärtyvässä illassa neuvonpitoon. ”Kukaan ei mene radalle”, partion johtaja Ville Suokas määrää. ”Sytytys on ehkä hidastunut, se voi räjähtää milloin tahansa.”

Miehet odottavat. Suokas tietää, että on kiire. Yön aikana oli päästävää mahdollisimman kauas radasta. Sitten laukaisulangan päässä ollut Sairanen avaa suunsa. ”Ehkä minä unohdin poistaa varmistussoikan. Jos kävisin katsomassa?”

Suokas nyökkää. ”Hyvä on, mutta muut painuvat metsään. Yksi vainaja riittää.”

Sairanen lähestyy panosta. Vaisto pakottaa hänet hiipimään, *ettei ratapenkka tärise*. Sitten hän hymähtää itselleen. *Siitähän kulki äsken raskas juna*.

Sairanen laskeutuu polvilleen ja paljastaa panoksen varovasti. Siinä se on paikallaan, sokka. Hän poistaa varmistimen ja peittää jälkensä.

Partion johtaja Ville Suokas on oikeastaan helpottunut siitä, ettei panos räjähtänyt. Junassa oli komppanian verran sotilaita, se olisi ehkä ollut liikaa neljälletoista miehelle. Hän ei osaa suuttua Sairaselle, tällaista saattaa jännittävässä tilanteessa sattua. Mutta jokin näpätys pitää antaa: ”Käytit mahdollisuutesi”, hän sanoo Sairaselle. ”Nyt vaihdetaan ruutimestaria. Mikko, sinun vuorosi!”

KAUKOPARTIOMIES MIKKO PÖLLÄ makaa maaston suojassa noin kolmekymmentä metriä radasta ja pitää kädessään kireää laukaisulankaa. Muut ovat jälleen ryhmittäytyneet radan varteen. Yllättäen Pöllä kuulee pehmeää kavioiden kapsetta. Radan vartta kulkevaa kärrytietä pitkin lähestyy etelän suunnasta venäläinen kuuden miehen ratsupartio.

Pöllä ei menetä malttiaan vaan päästää langan löystymään. Hevoset

vaistoavat suomalaisten läsnäolon ja korskuvat.

”*Medved*”, eräs ratsumiehistä sanoo. ”Täällä on jossain lähistöllä karhu.”

Ratsupartio pysähtyy hetkeksi vilkaisemaan ympärilleen. He rauhoittavat hevosia ja panevat tupakaksi. Pitkältä tuntuvan hetken jälkeen venäläiset jatkavat rauhassa matkaa ja ylittävät langan huomaamatta sitä. *Onneksi heillä ei ole koiria*.

On jälleen hiljaista.

Tunnin kuluttua raskas juna saapuu ja Pöllä kiskaisee langasta juuri oikealla hetkellä. Mahtava pamaus, punaveturi ja kymmenkunta vaunua suistuu ryminällä radalta. Ilmassa on savua ja pölyä. Suomalaiset avaavat tulen. Vastalaukauksia ei kuulu.

”Veturista ei taatusti jäänyt mutteria isompia kappaleita”, Pöllä kertoo myöhemmin.

No – siinä oli ehkä hiukan liioittelua. Juna oli vartioimaton, mutta molemmat veturimiehet olivat kuolleet. Junailijan vaunusta suomalaiset löysivät kuluneen nahkasalkun, jossa oli kuljetusasiakirjoja. Junailija oli ilmeisesti kadonnut metsän suojaan.

Junan kattila oli säilynyt ehjänä ja se tuhottiin kilon trotyylipanoksella. Ehjäksi jääneet vaunut poltettiin termiittirasioilla. Puna-armeijan sotatarviketoimituksiin oli tullut pieni lovi.

PUOLELTA ÖIN SUOMALAISET valmistautuivat jättämään valmiin työmaan. Etsintäpartioiden harhauttamiseksi he polkivat poistumisjäljet idän suuntaan. Ehkä takaa-ajajat kuvittelisivat, että valkobandiitit olivat jatkaneet matkaa Venäjänmaalle.

Suomalaiset sissit olivat erittäin hyväkuntoisia ja partio kykeni yläläpittämään melkoista vauhtia. Tavoitteena oli marssia yhtä kyytiä viitisenkymmentä kilometriä länteen. Reitin varrelle he asensivat hälytysmiinoja takaa-ajajien varalta.

Aurinko nousi kello kolmen maissa. Kohta he kuuluivat ensimmäisen hälytysmiinan räjähtävän. Johtopäätös oli selvä: *Junailija, perkele! Mies oli ehkä lymyillyt pusikossa ja nähnyt heidän poistuvan*.

Partio kiristi vauhtia entisestään. Kohta miehet alkoivat väsyä. He saapuivat erälle pienelle joelle, jonka rannalla oli pari ruuhtaa. Joki virtasi pohjoiseen, väärään suuntaan, mutta Suokas teki päätöksen:

”Lähdetään laskemaan jokea alas. Saadaan huilata ja ehkä onnistumme harhauttamaan ryssiä. He olettavat meidän marssivan suoraan

länteen.”

Suokas määräsi miehet peittämään ruuhien jäljet rannalla. Miehet nousivat veneisiin ja lähtivät verkalleen melomaan alajuoksuun.

TAKAA-AJON JA MONEN KYLMÄN YÖN JÄLKEEN partion radistina toimiva Pöllä pääsee tilaamaan paluulennon ja puolitoista kuukautta kestänyt matka saadaan päätökseen. Miehet saunovat perusteellisesti, kertaavat muistojaan ja viinaakin otetaan.

”Monasti vihollisjoukkojen takana päätettiin räätiväsyneenä, että tämä reissu on laitimmainen kerta”, Pöllä kertoi. ”Mutta paluu omalle puolelle muutti joka kerta mielen.”